

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ БАСЫЛЫМ

БІЛІМ ЖОЛЫ НҰРЛЫ ЖОЛ

Тамыз айы 2022 жыл | № 08 (35)

Білім беретін, ғылыми, танымдық, жарнамалық басылым

МББ аты: «БІЛІМ ЖОЛЫ НҰРЛЫ ЖОЛ» журналы

МББ тілі: қазақша, орысша, ағылшынша

Шығу жиілігі: айына 1 рет Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Меншік иесі: «Қаламгер ТЕН» ЖШС Алматы қаласы Бас редакторы: Нагиев И. Б.

Негізгі тақырыптық бағыты: білім беретін, ғылыми, танымдық, жарнамалық

«БІЛІМ ЖОЛЫ НҰРЛЫ ЖОЛ» журналына жарияланған ақпараттардың
авторлық құқы ақпарат авторына тиесілі, редакция жауапты емес.

Жарияланған ақпарат авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді.

Журнал ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат комитетінде тіркелген.

Куәлік № KZ37VPY00015077. Нұр-Сұлтан қаласы. 19.09.2019 жыл

Тапсырыс: 562 Таралымы: 3000 дана.

Журнал «Қаламгер ТЕН» ЖШС баспаханасында басылды.

Алматы қаласы – 2022 жыл Телефон: 8 777 055 0590

ФИЗИКА ЖӘНЕ МАТЕМАТИКА ПӘНІНДЕ ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТЫ ЕНГІЗУ

АБЕНОВА ГУЛЬДАРИГА БУЛТЫКАНОВНА

Физика-математика пәні мұғалімі

*Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы
Катонқарағай ауданы бойынша білім бөлімінің
«Берел орта мектебі» КММ*

Пәнаралық байланыс- заманауи мектепте оқытудың басты қағидасы болып табылады. Ол ғылыми-жаратылыстану мен қоғамдық-гуманитарлық циклдердің өзара байланысын қамтамасыз етеді және олардың байланыс еңбек оқытумен өтті. Пәнаралық байланыстар арқылы мұғалім басқа пән мұғалімдерімен білесе отырып, оқу-тәрбие міндеттерін кешенді шешу арқылы жүзеге асырады. Заманауи мұғалім пәнаралық байланысты сабақта және сыныптан тыс жұмыстарда шығармашылықпен жүзеге асыру үшін оған теориялық сұрақтарды меңгеру және әдістемелік ұсыныстарды саналы түрде қолдау, мектеп және жаңа бағдарламалардың талаптарын ескере отырып, пәнаралық байланыстардың жаңа жолдарын таба білу.

Пәнаралық байланыстарды қолдану кезіндегі дайындықта PISA келесі қағидаларға негізделген : біріншіден, білім беру мазмұнын ғылыми деңгейінің жоғарылауымен, екіншіден, оқушыларға ақпараттың көбеюімен және оны меңгеру, үшіншіден, орта мектеп түлектеріне пәндік құзыреттілік деңгейінің қойылатын талаптары. Мақсаты – ғылыми дүниетаным қалыптастыру, біздің мектеп оқушыларының ерекше назары пәнаралық байланысты орнату және дамыту процесі ғана емес, сонымен қатар PISA-ға тікелей дайындық кезінде қамтылған.

Қазіргі заманғы оқушылардың білімін "құрақ көрпе" деп атаса, орыс тілі өзі оқылса, физикада сол секілді. Сонымен қатар, пәнаралық оқытуда оқушы оқу пәндерінің мазмұны жағынан жақын екенін байқайтын болады. Атап айтсақ, патша Алексей Михаловичпен мушкетерлардың бір уақытта өмір сүргенін және Иван Грозныймен Вильям Шекспирдің замандас екенін білетін болады. Бізде көптеп кездесетін жағдайларда, мысалы; математика сабағынан үлгерімі жақсы оқушы өз білімін физика сабағында қолдана алмайды, ал әдебиеттен жазған сауатты шығармасы, тарихтан жазған шығармашылық жұмысында жіберген грамматикалық қателерді кездестіреміз.

Қазіргі заманғы мектептегі білім беруде біз - дамыған, шығармашыл белсенді тұлғаны қалыптастырмақпыз. Мұндай міндетті бір оқу пәнінің аясында шешу мүмкін емес. Сондықтан, теориялық мен тәжірибелік оқыту үрдісінде интеграциялық оқу (кіріктірілген курстар, сабақтар) байқалады, ол пәнаралық қатынасты және жалпы әлем бейнесін түсінуге мүмкіндік береді. Физика пәнінің басқа пәндермен бірігуі-оқушының айқын бағытын тудыратын қызығушылығын тудырады. Оқытудың бұл түрі - қысқа уақыт ішінде баланың қызығушылығын анықтап, тұлғаның әрі қарай жетіліп, дамуына әсер етеді. Интеграциялық сұрақтар әр түрлі оқу пәндерінің бірігуімен, бір тапсырмада пәнаралық байланыстарды оқытуды қамтиды. Оқушының бір сабақта ұғынуы оғың білім тереңдетеді және себеп-салдарлық байланысы орнатады.

Оқыту пәндері арасында екі түрін ажыратуға болады: уақытша (хронологикалық) және түсініктілік (идеялық).

Біріншісі, әртүрлі пән бағдарламаларының өтуікезіндегі келісуді көздейді; екіншісі; жалпы әдістемелік ережелер негізінде бірдей ғылыми ұғымдарды пайымдау. Физика мұғаліміне үш түрі пәнаралық уақытша байланыспен жұмыс атқаруға тура келеді: адыңғы, ілеспе және перспективалық.

Алдыңғы пәнаралық байланыс- зерделеу кезінде физика пәні курсына және басқа пәндер бойынша бұрын алған білімдеріне сүйенеді (мысалы;табиғаттану, география, математика).

Ілеспе пәнаралық байланыстар – бұл байланыста ескеретін жайт, бұл бірқатар мәселелер мен ұғымдар бір мезгілде зерттелуде физикадан және басқа пәндерден (мысалы; вектор түсінігі бір мезгілде геометрия курсына және физикада; дыбыс туралы түсінік физикада оқылса, есту органдары – биологияда).

Перспективалық пәнаралық байланыс- физика пәні бойынша алған білімі басқа пәндерді қолданудан алда тұрады (мысалы, атом құрылысы туралы түсінік физика бұрын оқытылады, химияға қарағанда); бұл жағдайда химия пәнінің мұғалімі физика сабақтарында алған білімдеріне сүйенеді. Материя туралы түсінік (зат және өріс) физика курсына оқытылады, ал кезінде қоғамтану курсына ескерілген.

Пәнаралық байланыстарды физика сабақтарыда қолданудың екі түрі бар : кейбір білімдерін аралас пәндермен және жалпылама сабақтарда қолдану. Алғашқысы мынадай пәнаралық байланыс тәсілдерін жүзеге асыруда қолданылады.

Пәнаралық сипаттағы тапсырманы шешу. Материалды бекіту үшін пәнаралық тапсырмаларды орындау. Мысалы; сұйықтықтағы дене жүзуін оқушыларға түсіндірген соң,жаттығу ретінде мынадай тапсырмалар ұсынылады : физика тұрғысынан алғанда балықтың жүзу жарғағының рөлі.

Сабақта басқа пән бойынша алынған мәліметтер тірек білімі немесе тереңдетілген және бекіту ретінде қолданылады. Жалпылама сабақтар пәнаралық байланыс бойынша білімдері мен дағдыларын жүйелейді.

Сабақ түрі: пәнаралық семинарлар (мысалы; "Жылу қозғалтқыштары және табиғатты қорғау"), пікірталастар, викториналар, КТК, олимпиада,...

Пәнаралық байланыс тек қана физика-математика циклы сабақтарында ғана емес, сонымен қатар география, тарих, әдебиет, бейнелеу өнері сабақтарында байқалады.

Физика сабағында пәнаралық байланыстарды іске асыру

Физика және математика (алгебра) байланысы. Математикамен байланыс есепті шешу кезінде қажет. Бұл тек математикалық есептеулерді, кестелерді, физикалық шамалар талдау ғана емес, ең бастысы мұғалім, оқушылардың ойлау логикасын, оқушылардың талдау кезінде формулаларын дамытады. 7-сыныпта "заттың тығыздығы" тақырыбы бойынша тапсырмада оқушылар көлем, тығыздық кезінде тең денедегі тығыздықтың көлемін байқайды.. Талдайды, тұжырым жасайды.

Физика курсының геометриямен байланысы.

Геометрия курсы физика курсына геометриялық және теориялық-көптеген нышаны аарқылы өте елеулі әсер етеді.. Мысалы, пайдалану арқылы формулалар мен теоремалар.

Физика курсының химиямен байланысы. Физика және химия пәндері өзара бір-бірін толықтырып отырады және бірдей құбылыстарды әр жағынан қарастырады.. Жалпы физика және химия пәндеріне ортақ зат, масса, салмақ, энергия сияқты ұғымдар жатады.

Физика курсының биологиямен байланысы. Физика биологияның өзара байланысы диффузияны оқытуда іске асады, көрсетемін ботаника сабағынан мысал (Бақа суда тұрады және суды ішпейді, құрлықта жеңіл тжәне дымқыл терімен тыныстап, суда тері арқылы). Дыбыстық және жарық құбылыстары өту кезеңі – зоологиялық және анатомиялық материал (атап айтқанда, құлақ қабілеттері).

Физика курсының географиямен (жаратылыстану) байланысы. Физиканың географиямен және экологиямен өзара байланысын : "Атмосфералық қысым", "Көлік түрлері", "Жылу қозғалтқыштары және олардың маңызы", "Экологиялық проблемаларын шешу жолдары", "Әр түрлі тереңдіктегі және биіктіктерінде қысымды географиялық картамен анықтау" сабақтарында жүзеге асырамын. География оқуда оқушылар жердің құрылысы , атмосфера туралы, өлшеу тәсілдері, жердің пішіні мен мөлшері туралы , атмосфералық қысым, ілім туралы желден пайдалану туралы энергияны пайдалау және жел ілімі бойынша түсінік алады.. Бұл көріністі физикадан табуға болады.

Физика курсының тарихпен байланысы. Бұл арада еңбек құралдары, өндірістік қарым-қатынастарды дамуы мәдениет, техника мен ғылым және тарихи дәуірдегі көрнекті қайраткерлердің, оның ішінде, ғалымдардың, физиктердің өмірі қаралады.

Физика курсының әдебиетпен байланысы. Әдебиетпен физика сабақтарындағы байланысын ең алдымен, фольклор мен танмал- ғылыми және көркем әдебиет үлгілерін ең бейнелі түрде және физикалық құбылыстардан, тарихи жағдайлардан көруге болады.

«Информатика-физика» байланыс курсы. Информатика пәнінен білімі болмаса оқушылар компьютерде жұмыс істей алмай, (презентация, жобалар, буклеттер), ғаламтордан ақпарат іздей алмайды.

Пәнаралық байланыс - бұл заманауи оқыту принципі және ол бірқатар пәндерді оқыту құрымына әсер етеді, оқушылардың оқу-тәрбие үдерісінде білімін жандандырады, жүйелендіреді, кешенді оқытуды ұйымдастыру түрлерін қамтамасыз ете отырады.

Пәнаралық байланыс жан-жақты қарауға, оқытылатын жайттармен құбылыстарды әр түрлі ғылымдардың көзқарасымен талқылап, оқушыларға ғылымның өзара ену арқылы түлектердің білімін жүйелейді. PISA-ға дайындалу кезінде оқушылардың пәнаралық байланыстары қолданып, басқа оқу курстарынан мәліметтерді пайдалану көзделеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

- Дроздов А.А. ЕГЭ 2005. Химия. Поурочное планирование. Тематическое планирование уроков подготовки к экзамену. А.А. Дроздов-М., Издательство “Экзамен”, 2005.
- Ильиченко В.Р. Перекрестки физики, химии, биологии. – М.: Просвещение, 1986.
- Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. – М., Наука, 1979.
- Косова О.Ю. Единый государственный экзамен. Химия: справочные материалы, контрольно-тренировочные упражнения, расчетные задачи /О.Ю.Косова, Л.Л.Егорова. Челябинск: взгляд, 2004.
- Кулагин П.Г. Межпредметные связи в обучении. – М.: Просвещение, 1983.
- Межпредметные связи в преподавании основ наук в средней школе. –/Под ред. А.В.Усовой – Челябинск, 1982
- Федорова В.Н., Кирюшкин Д.М. Межпредметные связи - М., Педагогика, 1989.

МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ В МЕТОДИКЕ РАЗВИТИЯ РЕЧИ

АХМЕТЖАНОВА ЛАУРА МЭЛСОВНА

*Учитель русского языка и литературы
КГУ «Общеобразовательная средняя школа № 33»
ГУ «Отдел образования по Талгарскому району
Управления образования Алматинской области*

Научные исследования в области методики направлены на определение педагогических условий эффективного развития речи детей, на обогащение методической теории и практики. Они обеспечивают обоснованность и надежность методических рекомендаций.

Характер исследования определяется его целью. В этой связи различают три вида исследований: историко-методические с целью изучения педагогических систем прошлого, их анализа, осмысления и использования в современных условиях; исследования по изучению и обобщению лучшего опыта работы воспитателей детских садов экспериментальные исследования, имеющие разные цели – изучение особенностей развития разных сторон речи детей, проверка доступности программ, эффективности отдельных методических приемов, построения педагогического процесса в целом и др.

Как педагогическая наука, методика использует все многообразие психолого-педагогических методов исследования. Принято делить методы исследования на теоретические и эмпирические (практические).

К теоретическим методам относятся: изучение и анализ теоретической литературы по проблеме исследования; моделирование, анализ и обобщение материала, полученного в наблюдениях, беседах, эксперименте, т.е. эмпирическим путем.

Эмпирические методы: наблюдение, беседа, рейтинг (оценки компетентных судей), изучение опыта работы воспитателей, опытно-педагогическая работа, педагогический эксперимент.

Дадим краткую характеристику методов.

Для любого исследования по проблемам формирования речи характерно сочетание психологического, психолингвистического, лингвистического, дидактического и собственно методического подходов. В связи с этим изучается литература, в которой раскрываются методологические, психологические, лингвистические основы развития речи. Особое значение имеют изучение и анализ педагогической литературы (отечественной и зарубежной, современной и наследия прошлых лет), в результате которых выясняется степень изученности, состояние интересующего исследователя вопроса в теории (кем и какие исследования выполнены по данной теме, где опубликованы их результаты, в чем они состоят, что нового вносит автор каждой работы). Важно выделить основные подходы и точки зрения авторов, мало разработанные и дискуссионные положения, выразить свое отношение к авторским позициям и выводам.

Метод моделирования – воспроизведение характеристик некоторого объекта на другом объекте, специально созданном для их изучения. В основе этого метода лежит принцип аналогии. Он может быть использован при выработке рабочей гипотезы, при проектировании учебно-воспитательного процесса или его фрагментов. При помощи «моделей-гипотез» раскрываются связи между элементами учебно-воспитательного процесса, создаются рекомендации по совершенствованию последнего.

Метод анализа и обобщения используется на разных этапах исследования и позволяет сделать выводы по результатам каждого из них и работе в целом.

Наблюдение проводится за речью детей, за деятельностью воспитателей. Оно помогает выявить особенности речи детей в разных ситуациях общения, степень владения речевыми умениями и навыками.

Изучение и анализ педагогической документации дошкольных учреждений, анкетирование воспитателей и родителей позволяют определить состояние работы по интересующей проблеме в массовой практике.

Беседы (с детьми, педагогами, родителями) используются для изучения постановки процесса обучения и выяснения проблем по ходу исследования. К беседе примыкают методы анкетирования и интервью.

Опытно-педагогическая работа – метод внесения преднамеренных изменений в учебный и воспитательный процесс, рассчитанных на получение воспитательного и образовательного эффекта, с их последующей проверкой. Данный метод является разновидностью эксперимента. В отличие от последнего он дает только общие, суммарные представления об эффективности той или иной системы работы.

Эксперимент направлен не только на проверку гипотезы, установление причинно-следственных связей в учебном процессе, но и на выявление механизма действия этих связей, т.е. на более глубокое проникновение в сущность учебно-воспитательного процесса. В исследовании всегда используется совокупность разных теоретических и практических методов. Критерии выбора методов: адекватность объекту, предмету и задачам исследования; научная обоснованность; соответствие логике исследования; направленность на всестороннее и гармоничное развитие испытуемых; взаимосвязь с другими методами в единой методической системе.

Особенности применения названных выше методов педагогического исследования в методике определяются прежде всего содержанием изучаемых ею закономерностей.

Важным моментом является определение темы и проблемы исследования. Оно осуществляется на основе изучения состояния вопросов развития речи в теории и практике. Актуальность исследования определяется социальной значимостью, степенью разработанности проблемы в теории и практике.

Покажем особенности применения разных методов на примере конкретного исследования на тему «Обучение детей шестого года жизни связным высказываниям типа рассуждений».

Проблема исследования: каковы педагогические условия формирования связных высказываний типа рассуждений у детей шестого года жизни. Задачи исследования: 1. Выявить особенности высказываний типа рассуждений у детей шестого года жизни. 2. Разработать и экспериментально проверить методику обучения детей монологам-рассуждениям.

Представим в самом общем виде этапы исследования.

Изучение лингвистической литературы и определение на ее основе сущности связного текста, особенностей функций, структуры, языковых средств, способов связей между фразами и частями монолог-рассуждений. Изучение психологических основ формирования у детей монологических высказываний типа рассуждений. Изучение педагогической литературы (в историческом аспекте) по проблеме исследования.

Обоснование выбранной темы, цели, задач и методов исследования.

Определение рабочей гипотезы: «Дети шестого года жизни овладевают связными высказываниями типа рассуждений: если организовано содержательное общение педагога с детьми в разных видах деятельности, в ходе которого создаются проблемные ситуации, требующие установления связей и отношений между объектами реального мира и их вербального выражения; если на обучающих занятиях дети знакомятся со структурой высказывания-рассуждения и способами связи его частей».

В разработке гипотезы используются сведения из лингвистики, психологии, других наук, а также данные предварительного изучения состояния вопроса в теории и практике дошкольного воспитания.

Составление общего плана исследования: разработка методики экспериментальной работы – констатирующий этап (методика выявления особенностей высказываний до обучения, выполняющая роль тестов), формирующий этап (моделирование содержания и методики экспериментального обучения) и контрольный эксперимент (методика изучения результатов работы); выбор дошкольных учреждений, контрольных и экспериментальных групп; подготовка дидактического материала, подготовка воспитателей (и при необходимости родителей); разработка показателей и критериев, по которым будет оцениваться речь детей.

Собранные материалы анализируются и обобщаются с учетом принятых показателей и критериев (предметно-логическое содержание высказываний, их аргументированность, доказательность; связность, структурное оформление, развернутость высказываний, плавность и др.). Результаты используются при уточнении содержания следующего этапа исследования.

Формирующий эксперимент – экспериментальное обучение детей. В контрольных и экспериментальных группах уравнивают все условия, но в контрольной не используется экспериментальная методика обучения.

Обучение детей проводится с учетом положений гипотезы. Все материалы тщательно фиксируются и подвергаются анализу, результаты которого сразу же используют для корректировки ранее разработанной методики. Формулирование некоторых предварительных выводов.

Контрольный этап исследования: изучение результатов экспериментальной работы – кроме методики, использованной на констатирующем этапе и позволяющей сравнивать получаемые данные, можно разработать задания на проверку переноса умений в новые условия, а также задания, выявляющие влияние проведенной работы на общее речевое и умственное развитие детей. Сравнение результатов работы, применение методов их математической обработки, определение достоверности выводов.

Формулирование выводов, в которых должны подтверждаться или опровергаться гипотеза, содержаться ответы на поставленные в исследовании вопросы. Разработка методических рекомендаций.

Апробация полученных данных в массовой практике: публикация материалов исследования в печати, обсуждение их на научно-практических конференциях, семинарах, методических объединениях; сбор отзывов о предложенных методических рекомендациях и др.

Методический эксперимент продолжается в течение 1–3 лет и позволяет получить объективные результаты. Кроме длительного эксперимента могут проводиться и кратковременные, выборочные. Они могут предварять разработку экспериментального обучения или сопровождать последнее. В первом случае они носят поисковый характер, для того чтобы при моделировании формирующего эксперимента можно было использовать результаты этого поиска. Например, с целью отбора наглядного и художественного материала для детей при закреплении и активизации словаря по разным темам можно провести перекрестные эксперименты, выясняющие доступность литературных произведений, картин. Аналогично поступают в случаях проверки эффективности отдельных приемов обучения, например таких, как привлечение внимания детей к слову, участие в экскурсиях представителей той профессии, с которой знакомятся дети.

РАЗРАБОТКА УРОКА РУССКОГО ЯЗЫКА ПО ТЕМЕ «ВИДЫ ГЛАГОЛА»

АХМЕТЖАНОВА ЛАУРА МЭЛСОВНА

Учитель русского языка и литературы
 КГУ «Общеобразовательная средняя школа № 33»
 ГУ «Отдел образования по Талгарскому району
 Управления образования Алматинской области

Тема: «Виды глагола»

Тип урока: урок объяснения нового материала.

Цель деятельности учителя: дать понятие о видах глагола и их значениях; видовых парах глагола; познакомить с различиями между глаголами совершенного и несовершенного вида.

Планируемые образовательные результаты:

Предметные - знать о видах глагола, их значениях; видовых парах глаголов; различии между глаголами совершенного и несовершенного вида; уметь пользоваться приёмом распознавания видов глаголов по вопросам, по значению; определять видовые пары.

Метапредметные – овладение приёмами отбора и систематизации материала на определённую тему; умение вести самостоятельный поиск информации.

Личностные – понимание определяющей роли русского языка в развитии интеллектуальных, творческих способностей и моральных качеств личности, его значения в процессе получения школьного образования.

Оборудование: интерактивная доска, компьютер, мультимедийный компьютер, справочные материалы.

Литература: Русский язык 5 класс: учебник для учащихся общеобразовательных организаций в 2 ч. (М.Т. Баранов, Т.А. Ладыженская, Л.А. Тростенцова и др.; науч. ред. Н.М. Шанский) – 2-е издание 2011 г.

План урока:

- Организационный момент (приветствие, подготовка учащихся к уроку)
- Повторение изученного материала
- Создание проблемной ситуации
- Поиск решения проблемной ситуации
- Первичное закрепление
- Работа с учебником
- Включение нового знания в систему знаний
- Рефлексия
- Комментирование домашнего задания

Этапы урока	Деятельность учителя	Деятельность учащихся	УУД
1. Организационный момент.	Вступительное слово. Включение в деловой ритм. Запись числа и вида работы.	Приветствуют учителя. Готовятся к работе, демонстрируют готовность к уроку Записывают число.	Самоопределение (Л)
2. Актуализация знаний	Проверка домашнего задания, повторение пройденного материала. -Какая часть речи называется глаголом? -Что обозначает глагол? -На какой вопрос отвечает неопределенная форма? -Назовите времена глагола? -Вопросы времен глагола. Выполним задание на повторение пройденного материала. Словарный диктант: Сбережь время, испечь пирог, распилишь доски, дышишь и не надышишься, не чувствуешь усталости, ненавидеть ложь, стало смеркаться, всё из рук	Называют пройденную тему. Отвечают на вопросы. Работают на доске. Диктант пишут одновременно 2 ученика. Проверяют вместе. Объясняют орфограммы.	Подведение под понятие (П) Логические действия (П) Самоопределение (Л) Работа в группе (К) Осознанное и произвольное построение речевого высказывания (П)

	валится.		
3.Формирование новых знаний	<p>Давайте определим и запишем тему урока. Рассмотрим рисунок на стр. 109 и проанализируем его.</p> <p>Итак, глаголы, которые отвечают на вопросы что делать (что делал, что делаю, что буду делать) и обозначают незаконченное действие называются глаголами несовершенного вида. Глаголы же, которые отвечают на вопрос что сделать (что сделал, что сделаю) и обозначают завершённое действие называются глаголами совершенного вида.</p> <p>Буква С самая любимая буква глаголов совершенного вида, она есть во его всех вопросах. Это очень легко запомнить.</p>	<p>Определяют тему урока и цели. Записывают тему урока</p> <p>Анализируют картинку. Определяют и аргументируют увиденное.</p> <p>Знакомятся с отличиями глаголов сов. и несом. вида.</p> <p>Делают вывод. Объясняют, в каком времени глагол не образует видовую пару.</p>	<p>Извлечение необходимой информации из текста (П) Учебное сотрудничество с учителем и сверстниками (К) Подведение под понятие (П) Постановка и решение проблем (П) Целеполагание (Р) Общение и взаимодействие с партнёром (К) Самоопределение (Л)</p>
4.Первичное закрепление и проговаривание вслух	<p>Теперь давайте закрепим наши новые знания и сыграем в игру «Собери корзинку» Перед вами 10 слов, соберите их в 2 корзины. В одну – глаголы сов. в., в другую – несом. в Поют, состязаются, выступил, сорвали, ловишь, ныряла, смеялся, напишешь, высушит, споткнуться. 2. Запишем глаголы в два столбика: 1). Свистеть-свистнуть, крикнуть-кричать, махнуть-махать, стучать-стукнуть; 2). Писать-написать, жечь-сжечь, нести-унести. Вывод: какие морфемы характерны для сов. вида и несом. вида.</p>	<p>Берут слова и распределяют по корзинкам.</p> <p>Записывают в два столбика слова: совершенный вид и несовершенный вид.</p>	<p>Выборочная работа (П)</p> <p>Игровой момент (К) Контроль (Р) Классификация (П)</p>
5.Самостоятельная работа с самопроверкой по эталону	Выполним самостоятельно упр.641	<p>Выбирают сами вариант. Работают самостоятельно в тетрадах. Проверяют, делают вывод.</p>	<p>Самоопределение (Л) Выполнение действий по алгоритму (П) Коррекция (Р)</p>
6 .Д.з.	Запишите ваше домашнее задание, самые активные ученики получают хорошие оценки. Упр.642 (2-3 части)		Дифференцированные задания (П., Л)
7. Включение в систему знаний и повторение	Повторим с вами, глаголы какого вида не имеют форму настоящего времени? Приведите примеры	Обсуждают, приводят примеры	
8. Рефлексия	Итак, что нового вы узнали сегодня? Как мы отличим глаголы совершенного и несовершенного вида?	<p>Составляют внутреннюю речь. Используют клише для рефлексии. Оценивают свою работу.</p>	Рефлексия способов и условий действий (П)

КАДИРАКЫНОВА ГУЛБАНУ НЕСИПБЕКОВНА

*Химия-биология пәні мұғалімі
Алматы облысы білім басқармасының
Талғар ауданы бойынша білім бөлімі ММ
«№ 33 жалпы білім беретін орта мектебі» КММ*

Биология	Уақыты:	Кабинет:	Мұғалім
Сабақтың атауы	Заманауи цитология пәні, міндеттері және зерттеу әдістері		
Сілтеме	Биология оқулығының әдістемесі		
Сабақтың жабдығы	Үлестірмелі парақшалар, тақырыпқа сай суреттер.		
Жалпы мақсаттар	Жалпы мақсаты цитология пәні, міндеттері және зерттеу әдістерін түсініп, мәнерлеп оқуға, сыни ойлауға, мазмұнын талдай алуға үйрету. Мәтіндегі негізгі идеяны өз бетгерінше ұғынуға жол ашу. Мәнерлеп, түсініп оқуға дағдыландыру. Бірлесе жұмыс жасай отырып, өз пікірін білдіруге, дәлелдеуге үйрету. Еңбекқорлыққа, жауапкершілікке баулу. Дерек көзі Оқулық, хрестоматия, электрондық оқулық Оқу нәтижесі • Оқушылар мәтінді мәнерлеп, нақышына келтіріп, рөлге бөліп оқуға үйренеді. • Өз ойларын, білімін дәлелдей алуға дағдыланады. • Негізгі ойды анықтауға тартылады, анықтайды. Негізгі идея Мәтіндегі негізгі ойды аша отырып, оқушылардың мәнерлеп оқуына мүмкіндік жасау. Өз ойларын, тұжырымдарын жеткізе білуге дағдыландыру. Оқып қана қоймай, биологиялық заңдылықтарды, тіршілік әлемінің көптүрлілігін, тірі материяның құрылымын түсіне алу.		
Оқыту нәтижесі			
Топқа бөлу	1. Әр қажетті нәрселердің болуы (бор, сүрткіш т.б.) 2. Сабаққа қажетті оқушылардың құрал-жабдықтарының түгел болуын тексеру. 3. Кезекші арқылы сыныптағы оқушыларды түгендеу. 4. Сыныптың гигиеналық талапқа сайлығын бақылау. 5. Оқушыларды түрлі түсті қағаздар арқылы топқа бөлу. 6. Оқушылар назарын сабаққа аудару		
Мұғалімнің іс-әрекеті		Оқушының іс-әрекеті	
Ынтымақтастық атмосферасы	Әрбір адам – досым, сыныптасым, Әрбір ісің – тірлік, тірек, адамдық. Әрбір сөзің – шындық, бірлік, адалдық, Әрбір сабақ – үйрену, оқу, іздену.	Ұран бойынша оқушылардың психологиялық көңіл-күйін бақылағаннан кейін сабақты бастауға мүмкіндік жасаймын.	
Үй тапсырмасын сұрау	1) бейнероликтағы суреттер арқылы цитология ғылымы нені зерттейді? деген сурақ қою арқылы алдыңғы 6-9 сыныптарда биология ғылымының қандай салаларымен таныс екенімізді еске түсіреміз. сурақтар қою арқылы сабақтың мақсатын айқындап алып, сабақтың тақырыбын анықтадаймыз.		
Қызығушылықты ояту	Оқушыларға ескерту: Өздері құрған топтық ережені сақтауға Құрал жабдық: оқулық, суреттер, әңгіме, кітаптар.		
Мағынаны тану Жаңа сабақ	ДЖИГСО әдісі арқылы оқушыларға мәтінді оқуды ұсынамын. Мәтінді мәнерлеп оқу. Жұптап талдау. Топтық талдау. Толық оқып, талдап болған соң топтық тасырма беремін. III. Ой толғаныс. (20 минут) 1) Топтық тапсырмалар: 1-топ: постер құру цитология пәні, міндеттері және зерттеу әдістері. Цитологиялық зерттеулердің басқа биологиялық ғылымдар, медицина және ауыл шаруашылығы үшін маңызы. Құрал-жабдық: оқулық, суреттерді пайдалануға болады. : ақ парақ, түсті қалам, маркерлер, стикерлер.		

Сергіту сәті	«Қаражорға» биі	
Ой толғаныс	2) бір -бірлеріне сурақтар қурастыру. 1.Жасушалық биология нені зерттейді? 2.Жасуша теориясының ғылым үшін қандай маңызы бар. 3.Жасушаны зерттеу әдістері қандай? 4.Жасушалық теорияның негізгі шарттарын атандар. Неліктен жасушаны зерттеу үшін жарық микроскоппен қатар электрондық микроскопты қолданады? 3)Формативті бағалау. 4)АҚТ пайдаланып презентация жасау.Рефлексия. Не білдім? Не үйрендім? парағын толтырып, жапсыру.	
Үй тапсырмасы	&1 6-10 бет. Мазмұндап оқып келуге үйрену.	Күнделіктеріне жазады
Бағалау	Бағалау парақшаларын тарату	Оқушылар толтырады

ОРЫС ТІЛІ ПӘНІНЕН ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ ЖОЛДАРЫ

**КЕНЕШПАЕВА ГУЛЬНАР АСЫЛБЕКОВНА
СЕРИКПАЕВА АҚМАРАЛ ТЛЕУЛІЕВНА**

Орыс тілі мен әдебиеті пән мұғалімдері

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының

Меңдіқара ауданы білім бөлімінің

«Ғаббас Жұмабаев атындағы Боровской мектеп-гимназиясы» КММ

Әрбір дарынды бала ерекше көзқарасты қажет ететін жеке тұлға, дарынды балалармен жұмыс істеу үшін арнайы әдістер мен тәсілдер қажет. Бүгінгі таңда мұғалімге педагогикалық шығармашылықтың толық еркіндігі беріліп, оған барынша ерекше және тиімді педагогикалық шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді.

Дегенмен, басым қабілеттерді дамытудың формалары мен әдістері стандартты, жалпыға бірдей қолайлы болмауы керек. Оқу-тәрбие үрдісінде дарынды баланың дамуын оның ішкі белсенділік әлеуетін дамыту, өз өмірінің авторы, жасаушысы, белсенді жасаушысы бола білу, мақсат қоя білу, оған жету жолдарын іздестіру деп қарастыру керек. оны еркін таңдауға және ол үшін жауапкершілікке қабілетті болу, өз қабілеттерін барынша пайдалану. Еліміздің ғылыми әлеуетін жоғары деңгейде құру мен қолдауға ықпал ететін маңызды құрамдас бөліктердің бірі – дарынды балаларды іздестіру мен тәрбиелеудің қалыптасқан жүйесі.

Дарынды баланы белгілі бір білім көлемін алуға емес, оны шығармашылықпен өңдеуге, алған материалы негізінде өз бетінше ойлауға тәрбиелеуге бағыттау маңызды. Дарынды балаларды тәрбиелеу мен оқыту – күрделі де ауқымды міндет.

Бүгінгі таңда мұғалімнің алдында сабақта қабілетті балаларды барынша дамытуға бағытталған жұмысты қалай құру керек деген міндет тұр.

Ең алдымен, бұл оқытудың: саралап, дамыта және проблемалық оқыту сияқты тұлғалық-бағдарлы көзқарас принциптеріне негізделген принципті жаңа сапалық тәсілі болуы керек.

Осыған байланысты қабілеті жоғары балаларды дамытуға бағытталған білім беру «стратегиялары» деп аталатындарды белгілеуге болады.

1) «Дараландыру» стратегиясы. Соңғы уақытта білім беру және тәрбиелеу жүйесінде әрбір жеке тұлғаның бірегейлігін ескеру қажеттілігі туралы идея барған сайын күшейді және осының нәтижесінде жеке тұлғаны біріктіруден біртіндеп бас тарту тенденциясын қарастыруға болады. . Болашақ жасампазды ортақ «білім беру конвейерінде» тәрбиелеу мен тәрбиелеудің мүмкін еместігі барған сайын нақтыланып, осы міндетке жауап беретін жаңа білім беру технологияларын іздеуге мәжбүрлейді. Бұл мәселе дарынды және талантты балаларға арналған білім беру үлгілерін жасау кезінде ерекше өткір болады.

2) «Зерделеп оқыту» стратегиясы. Бұл тәсілдің негізгі ерекшелігі – оқытуды белсендіру, оған ізденіс, шығармашылық сипат беру, сол арқылы оның танымдық әрекетін ұйымдастырудағы бастаманы оқушыға беру. Балалар табиғатынан зерттеуші. Олар әртүрлі зерттеу жұмыстарына үлкен қызығушылықпен қатысады.

3) «Проблемаландыру» стратегиясы. Осы стратегия бойынша үлгіленген білім беру мазмұны оқу материалын балалар біріншіден проблеманы анықтай алатындай, екіншіден оны шешу жолдарын таба алатындай етіп, ең соңында шеше алатындай етіп көрсетуді көздейді. Ол үшін оларға «мәселелерді көре білуге» үйрету керек.

4) «Қарқындағу стратегиясы» ассимиляция қарқынын (жылдамдығын) өзгертуді емес, көлемін арттыруды немесе мамандар айтқандай, оқытудың қарқындылығын қамтиды. Бұл белгілі бір мағынада «жеделдету стратегиясына» балама.

Орыс тілі мен әдебиеті сабақтарында бұл стратегиялардың шын мәнінде қалай жүзеге асатынын қарастырайық.

- Қабілеті жоғары балалармен жұмысты 2 топқа бөлуге болады:
- Сабақ әрекеті:
- жобалық қызмет;
- шығармашылық шеберхана, сыни тұрғыдан ойлау технологияларын қолданатын дәстүрлі емес сабақтар;
- өзіндік жұмыс (оқулықпен, анықтамалық материалмен, тапсырмаларды мерзімінен бұрын орындау және жоғарылатылған деңгейлік тапсырмалар); топтық жұмыс.

Мұғалім жұмысындағы басым бағыттардың бірі оқу процесіне жобалық технологияны енгізу болып табылады, ол сынып-сабақ жүйесін әр оқушының мүмкіндіктері мен қажеттіліктеріне бейімдеуге арналған, әр оқушының өзінің шығармашылық әлеуетін толық ашуға, зерттеушілік қабілеттерін, қиялын, белсенділігін, дербестігін көрсетуге мүмкіндік алатын оқу процесі тұлғалық маңызды. Жоба сыныпта оқушылардың шығармашылық, танымдық, коммуникативтік, ұйымдастырушылық және белсенділік дағдыларын қалыптастыру мен дамытуды ынталандыратын жағдай жасауға ықпал етеді. Қабілетті оқушылармен жұмыс жасауда өзіндік іс-әрекетін қалыптастыру ерекше рөл атқарады.

Тәжірибе көрсеткендей, бүкіл сыныпқа ортақ тапсырмалар барлық оқушыларға бірдей қолжетімді бола алмайды. Оқыту процесін неғұрлым дайын оқушыларға біршама жоғары талаптар қоятындай, олардың максималды интеллектуалдық дамуын қамтамасыз ететіндей етіп және сонымен бірге дайындығы төмен оқушылардың табысты меңгеруі мен дамуына жағдай жасайтындай етіп құру қажет. Сондықтан сараланған тапсырмалар жүйесін қолдану қажет. Жаңа материалды оқу кезінде оқулықпен жұмысты төмендегідей құруға болады. Оқулық абзацымен жұмыс: жаңа тақырыпты меңгеру бойынша жұмыс алдындағы материалды бақылау негізінде оқушы өз бетінше тақтаға негізгі контур сызбасын сызатын мықты оқушыны шақыруға болады.

Оқушылардың өзіндік іс-әрекетін қалыптастыруда топтық жұмыстың алатын орны ерекше. Ол аналитикалық, коммуникативті дағдыларды қалыптастырады, жеке тұлғаның әлеуметтенуіне қадам жасайды, пікірталасқа қатысу дағдыларын қалыптастырады (егер жұмыс проблемалық сипатта болса). Мұнда баланың көшбасшылық қасиеттері көрінеді, өйткені, әдетте, топтағы жұмыстың үйлестірушісі ретінде әрекет ететін қабілетті студенттер, олар жалпы топтың жұмысын басқарады, басқаларды материалды талдауға және жүйелеуге үйретеді. , топтық жұмыс үлкен көлемдегі материалды қамтуды көздейтіндіктен, олар топта онымен бірге жұмыс істейтін әрбір адамға белгілі бір мәселе бойынша сөйлеуге көмектеседі, аналитикалық, коммуникативті дағдыларды қалыптастырады, жеке тұлғаның әлеуметтенуіне қадам жасайды, қатысу дағдыларын қалыптастырады. талқылауда (егер жұмыс проблемалық сипатта болса).

Қабілетті оқушылармен жұмыс сыныптан тыс жұмыстарда қалай жүзеге асырылатынын қарастырыңыз:

- 1) пәндік апталықтар, соның ішінде оқу сайыстары
- 2) ғылыми-практикалық конференциялар
- 3) пәндік олимпиадалар
- 4) ғылыми-зерттеу конкурстарына қатысу
- 5) «Русский медвежонок» байқауына қатысу
- 6) сурет салу конкурстары
- 7) музыкалық және әдеби қонақ бөлмелері

Дарынды балалармен жұмыс – қазіргі білім беру үдерісінің басым бағыттарының бірі. Оның негізгі мақсаты – қабілетті және айқын дарынды балалардың табиғи дарындылығын дамытуға, өзін-өзі жүзеге асыруға және өзін-өзі тануға ықпал ету.

Орыс тілі мен әдебиеті пәнінде оқушылар кіріктірілген және факультатив сабақтарында өздерінің шығармашылық белсенділігімен, стандартты емес сұрақтар қоя отырып, бірден көзге түседі. Мұндай балалардың шығармаларында міндетті түрде әдеттен тыс гипотезалар, қызықты дәлелдер және тақырып бойынша олардың білімінің шекарасын кеңейтуге ұмтылу бар.

Қорытынды ретінде ұсынысымыз, дарынды баланы оқытып, тәрбиелеу үшін сіз өзіңізді үнемі жетілдіріп отыруыңыз керек; оқушының өзін, ал ата-анасы - олардың ерекше баласын түсінуге көмектесуге тырысыңыз.

МАЗМҰНЫ:

- *АБЕНОВА ГУЛЬДАРИГА БУЛТЫКАНОВНА*
- *АХМЕТЖАНОВА ЛАУРА МӘЛСОВНА*
- *АХМЕТЖАНОВА ЛАУРА МӘЛСОВНА*
- *КАДИРАКЫНОВА ГУЛБАНУ НЕСИПБЕКОВНА*
- *КЕНЕШПАЕВА ГУЛЬНАР АСЫЛБЕКОВНА*
- *СЕРИКПАЕВА АКМАРАЛ ТЛЕУЛЕЕВНА*